

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- سرشناسه : اعرافی، علیرضا، ۱۳۳۸ -
Arafi, AliReza
- عنوان و نام پدیدآور : گفتارهایی در باب حوزه و تمدن و انقلاب اسلامی / علیرضا اعرافی؛ تدوین محمد آزادی.
 مشخصات نشر : قم : مؤسسه اشراق و عرفان، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری : ۱۶۸۲۲۴؛ ۱۲ × ۲۱ / ۵ س.م.
 فرست : نشر مؤسسه اشراق و عرفان؛ ۴۱.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۴۲-۱۴-۸-۱۰۰۰۰۰ ریال
- وضعیّت فهرست نویسی : فنیبا
 یادداشت : کتابنامه.
 یادداشت : نمایه.
 موضوع : حوزه‌های علمیه
 موضوع : Islamic theological seminaries*
 موضوع : حوزه‌های علمیه -- ایران
 موضوع : Islamic theological seminaries -- Iran*
 موضوع : حوزه‌های علمیه -- هدف‌ها و نقش‌ها
 موضوع : Islamic theological seminaries -- Aims and objectives*
 موضوع : تمدن اسلامی -- تأثیر ایران
 موضوع : Islamic civilization -- Iranian influences
- شناسه افزوده : آزادی، محمد، ۱۳۶۷ -
 رده بندی کنگره : ۷ گ ۶ الف / ۴ / BP۷
 رده بندی دیویی : ۲۹۷ / ۰۷۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۱۰۴۵۹

گفتارهایی در باب حوزه و تمدن و انقلاب اسلامی

علیرضا اعرافی

تدوین: محمد آزادی

گفتارهایی در باب حوزه و تمدن و انقلاب اسلامی

علیرضا اعرافی

تدوین محمد آزادی
ناشر مؤسسه اشراق و عرفان
ویراستار علی اکبریان
صفحه آرای حمید بهرامی
نوبت و تاریخ چاپ اول / زمستان ۱۳۹۶
لیتوگرافی، چاپ و صحافی سازمان چاپ اِسرائ
شمارگان ۱۰۰۰ نسخه
قیمت ۱۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای مؤسسه اشراق و عرفان محفوظ است.

ISBN : 978-600-8542-14-8

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۰ www.eshragh-erfan.com
نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۱ info@eshragh-erfan.com

آدرس: ایران، قم، خیابان معلم، کوچه ۸، کوچه شهید محقق، پلاک ۵۹

کانال سروش: @EshraghErfan

فهرست مطالب

سخن مؤسسه	۹
پیشگفتار	۱۱
فصل اول: حوزه انقلابی	۱۳
۱. انقلاب اسلامی؛ گفتمانی نو و تمدنی	۱۳
۲. انقلاب اسلامی؛ برخاسته از حوزه	۱۴
۳. تفاوت حوزه عصر انقلاب و عصر انزوا	۱۴
۴. تأثیرات انقلاب اسلامی بر حوزه	۱۵
۵. شاخصه‌های انقلاب اسلامی	۱۶
۶. شاخصه‌ها و وظایف حوزه انقلابی	۱۸
الف) در ساحت بینشی و رویکردی	۱۹
ب) در ساحت علوم و دانش‌ها	۲۶
ج) در ساحت برنامه‌ریزی	۳۸
د) در ساحت رفتاری و عملی	۴۰

۱. تمدنی بودن اسلام ۴۷
- الف) مراد از تمدنی بودن دین ۴۸
- ب) سابقه تمدنی اسلام ۴۸
- ج) ضرورت بازسازی تمدن اسلامی ۴۹
- د) ویژگی‌های گفتمان تمدن ساز اسلام ۵۰
۲. حوزه علمیه پایه ایجاد تمدن جدید ۵۴
- الف) تمدن سازی اسلامی؛ رسالت اصلی حوزه‌های علمیه ۵۴
- ب) سابقه و ظرفیت حوزه در تمدن اسلامی ۵۵
- ج) شرایط بازسازی تمدن اسلامی ۵۸
- د) مراحل بازسازی تمدن اسلامی درون حوزه ۵۹
- ه) تأثیر نگاه تمدنی در تحول حوزه ۶۲
- و) وظایف حوزه در عرصه تمدن سازی ۶۴

- الف) اصول تحول حوزه تمدن ساز ۸۰
۱. اصول کلی ۸۰
۲. محتوا، برنامه ریزی و روش ها ۸۶
۳. مدرس و طلبه ۹۰
۴. مدیریت و تشکیلات ۹۲
- ب) خطوط کلی و برنامه‌های حوزه تمدن ساز ۹۳
۱. سیاست‌های مدیریتی و راهبردی حوزه تمدن ساز ۹۳

۱۰۱.....	۲. سیاست‌های آموزشی حوزه تمدن‌ساز.
۱۲۵	۳. سیاست‌های تربیتی حوزه تمدن‌ساز.
۱۳۷.....	۴. سیاست‌های پژوهشی حوزه تمدن‌ساز.
۱۶۳.....	۵. تبلیغ و امور فرهنگی در حوزه تمدن‌ساز.
۱۸۷.....	۶. سیاست و اجتماع در حوزه تمدن‌ساز.

پیوست: منشور حوزه‌های علمیه ۱۹۱

۱۹۱.....	مقدمه.....
۱۹۱.....	اول: ارزش‌های بنیادین حوزه.....
۱۹۴.....	دوم: سیاست‌های مدیریتی.....
۱۹۷.....	سوم: سیاست‌های آموزشی.....
۲۰۱.....	چهارم: سیاست‌های تربیتی.....
۲۰۳.....	پنجم: سیاست‌های پژوهشی.....
۲۰۶.....	ششم: سیاست‌های تبلیغی.....
۲۰۹.....	هفتم: سیاست‌های اجتماعی و سیاسی.....
۲۱۰.....	هشتم: سیاست‌های امور طلاب و دانش‌آموختگان.....
۲۱۲.....	نهم: سیاست‌های بین‌الملل.....
۲۱۳.....	دهم: سیاست‌های صیانتی.....
۲۱۴.....	یازدهم: سیاست‌های منابع انسانی و پشتیبانی.....
۲۱۵.....	دوازدهم: سیاست‌های منابع پایدار و موقوفات.....

کتابنامه ۲۱۷

نمایه‌ها ۲۱۸

سخن مؤسسه

پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، رسالت حوزه‌های علمیه را دو چندان کرده است؛ نظام اسلامی برای تأمین پشتوانه تئوریک خود به منظور تصمیم‌گیری و اجرا باید مبانی علمی لازم را در اختیار داشته باشد، و این عرصه‌ای است که حوزه علمیه در کنار دیگر مجامع علمی باید در آن نقش فعال داشته باشد؛ زیرا بدون گسترش مرزهای علوم اسلامی به مباحث نوپدید و تولید علوم انسانی با رویکرد اسلامی، این نیاز پاسخ مناسب نمی‌یابد. ضرورت مجاهدت علمی به منظور پاسخگویی به مطالبات روزافزون و برحق جامعه دینی، آنگاه به اثبات می‌رسد که در نظر داشت؛ اولاً تحولاتی جدید در مجموعه دانش بشری، به ویژه علوم انسانی رخ داده است، ثانیاً زندگی انسان معاصربه واسطه پیشرفت در علوم و فناوری‌های جدید، دستخوش تطوراتی شگرف شده است، ثالثاً شکل‌گیری نظام اسلامی، فرصت مناسبی را فراروی جامعه دینی قرار داده است تا به اهداف خود دست یابد؛ از این رو سرعت بخشیدن به فعالیت‌های علمی حوزوی به منظور توانمندسازی نظام اسلامی در این باره ضروری می‌نماید.

«مؤسسه اشراق و عرفان» که فعالیت خود را از سال ۱۳۸۶ با نظارت علمی و ریاست عالی استاد علیرضا اعرافی^{دست برکاته} آغاز کرده

است، در عین تأکید بر اصالت‌های حوزوی، سعی در رفع نیازمندی‌های معرفتی انسان معاصر دارد؛ از این رو مأموریت‌های خود را «پژوهش در زمینه فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف بر مبنای روش اجتهادی در راستای نظام‌سازی اسلامی»، «پرورش پژوهشگران صاحب‌نظر در عرصه فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف و نظام‌سازی اسلامی» و «اسلامی‌سازی علوم انسانی» قرار داده است تا بتواند به ایفای نقشی مؤثر در این مجال بپردازد.

«انقلاب اسلامی» در عصر کنونی توانست چونان طلیعه‌ای بر افق تاریخ بشریت تابیده و بانگ جرس «تمدن اسلامی» را به گوش حق‌طلبان عالم نوید دهد. در این میان «حوزه‌های علمیه»، به‌عنوان خاستگاه انقلاب اسلامی مسئولیت هدایت و رهبری این حرکت عظیم را به دوش کشیده است. کتاب حاضر در نظر دارد نسبت حوزه علمیه با انقلاب و تمدن اسلامی را تبیین نماید و با تکیه بر ارزش‌های اصیل حوزوی بر بازسازی تمدن اسلامی و احیای مجدد اسلام و مسلمانان در جهان اسلام با محوریت انقلاب اسلامی تأکید می‌ورزد.

مؤسسه اشراق بر خود لازم می‌داند از استاد علیرضا اعرافی حفظه‌الله که به دنبال ارائه این بحث در ضمن سخنرانی‌ها و گفتارها، توجه خاصی در به ثمر نشاندن این اثر داشتند، تشکر نماید و از تلاش‌های محقق ارجمند جناب آقای محمد آزادی در تنظیم و تدوین این اثر تقدیر نموده و قبول زحمت حجت‌الاسلام دکتر سیدنقی موسوی را در نظارت و ارزیابی آن ارج نهد.

همچنین از نکته‌سنجی‌های حجج اسلام احمد شهاخت، محسن پوراکبر و دکتر علی لطیفی در مطالعه این اثر تشکر می‌شود.

امید است صاحب‌نظران و اندیشوران دینی، مؤسسه اشراق و عرفان را به منظور بهبود تولیدات علمی آینده، از نظرات و پیشنهادات سازنده خود بهره‌مند سازند.

پیشگفتار

با وفات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، فراز و فرودهایی عجیب در زندگی نسل بشر ایجاد شد. حکومت‌ها و فرمانروایی‌های گوناگون، با تفکرات و جهان‌بینی‌های مختلف بر ابناء بشر حکمرانی نموده و قافله انسانی را به سمت هدف‌های متفاوتی سوق دادند. گاهی حکومت در اختیار ارباب مذاهب قرار گرفت و گاهی تفکرات بشری مستبدانه بر جوامع انسانی حاکم شدند. طلوع هر حکومت، با بیم‌ها و امیدهای مختلفی همراه شد؛ اما با گذر زمان، ماهیت حکومت‌ها و تفکرات گوناگون هویدا شده و ناکارآمدی و انحطاط آن‌ها نمایان گشت. به خصوص با ظهور عصر مدرن و حاکم شدن تفکرات اومانیستی، تفکرات گوناگون بشری مجال ارائه یافته و الگوها و نظام‌های مختلفی برای نیل به سعادت والای انسانی، بیان گردید؛ اما ضعف و محدودیت این الگوها و نظام‌ها، به تدریج بروز یافته و انسان بیش از پیش خود را دور از اهداف ایدئال و سعادت محبوب خویش می‌دید. در میانه‌های قرن چهاردهم هجری شمسی و در حالی که بلوک شرق و غرب به اوج رقابت خود رسیده بودند، بارقه‌هایی از خاورمیانه متجلی شد که نظر تمام صاحب‌فکران عالم را جلب نمود! در جهانی که سخن از دین، اخلاق و ارزش‌ها، نوعی انحطاط و بازگشت به عقب محسوب می‌شد، امت مسلمان ایران فانوس آشنایی را احیا نمود که انسان‌های آزاده دنیا را به

سوی خود فرامی خواند؛ فانوسی که در امواج پرتلاطم تفکرات و اندیشه‌های بشری، فرزندان آدم را به سوی ساحلی آرام دعوت می نمود. دوباره بشر به سوی معنویت، عدالت، دین و صراط مستقیم الهی فراخوانده شد.

با ظهور انقلاب اسلامی، مسلمانان عالم، دوران شکوه تمدن اسلامی را به یاد آورده و نسبت به برپایی دوباره این تمدن الهی، امیدوار شدند. در این میان حوزه‌های علمیه شیعی، به عنوان خاستگاه انقلاب اسلامی و تنها نهادی که تراث ارزشمند اسلام و ائمه معصومین علیهم‌السلام را حفظ کرده و سینه به سینه منتقل نموده، به نقطه امید جهانیان تبدیل شد. به این ترتیب، رسالتی عظیم بر عهده حوزه‌های علمیه قرار گرفت. در عصر کنونی، حوزه‌های علمیه باید از یک سو انقلاب نوپای اسلامی را راهنمایی و رهبری نموده و به سمت قله‌های کمال به پیش برند و از سوی دیگر، زمینه‌های لازم را برای برپایی دوباره تمدن اصیل اسلامی و هدایت و تربیت بشر مهیا کنند.

کتاب حاضر که بر اساس سخنرانی‌ها و دست‌نوشته‌های مختلف استاد اعرافی نگارش شده، به عنوان تکمله و دنباله‌ای بر کتاب حوزه؛ چیستی، گذشته، حال و آینده به حساب می‌آید. در کتاب حاضر، سعی بر آن بوده که به طور خلاصه، برخی از شاخصه‌های حوزه تراز انقلاب اسلامی و حوزه تمدن‌ساز و بخشی از تحولات لازم برای نیل به حوزه تمدن‌ساز و کارآمد بیان گردد. مطالب این کتاب، غالباً از سخنرانی‌های اخیر استاد اعرافی که در کتاب حوزه؛ چیستی، گذشته، حال و آینده نیامده، انتخاب گشته و در جهت تکمیل کتاب سابق نگاشته شده است. مؤسسه اشراق و عرفان، کتاب دیگری تحت عنوان اجتهاد تمدن‌ساز، به چاپ رسانده که در آن مباحث نظری مرتبط با اجتهاد تمدن‌ساز بیان شده است؛ اما در کتاب حاضر، محوریت با مسائل سازمانی و تحولات لازم برای دستیابی به حوزه تمدن‌ساز بوده و صرفاً خلاصه‌ای از مباحث نظری مرتبط با اجتهاد تمدن‌ساز مطرح شده است.

محمد آزادی